

אליהו, אלישע, וסיפור חדש של ש"י עגנון שנתגלה זה עתה (שיעור מס' 10)

עטרה סנובל (asnowbell@gmail.com) ואבי שמידמן (shmidman@gmail.com)

"איברי המשיח" מאת ש"י עגנון

17 ישבתי על חורבת הבית וישבתי והרהרתי על כל החורבנות
18 שנמשכים והולכים מימי החורבן הראשון. ואם רואים סימן גאולה
19 החורבן כבר אורב לו, אף בעינינו ראינו זאת, שקטים ושלוים
20 ישבנו, לא יגורנו רע וכבר אמרנו כבר סוף וקץ לכל צרותנו וכבר
21 תחילה וראש לפדיון נפשנו. פתאום אירע מה שאירע וחזרו הצרות
22 והרי הן מתחדשות והולכות. כך היה בכל הדורות, ולואי
23 שאתבדה, כך יהיה עד קץ הימין עד שירחם המרחם ויגלה לנו את
24 משיח צדקנו. אבל על זה ידו כל הדוויים עדיין אין שום
25 התפעלות בעולמות כלומר אין אנו רואים שום שינוי בעולם.
26 כלומר העולם כמנהגו נוהג, ועדיין ישועתנו רחוקה.
27 הטיתי ראשי על כתפי ודיברתי עם עצמי, תשעה באב יום ארוך
28 הוא, ואנו עומדים בתחילתו כדאי היה לישון קצת וליישן את הזמן
29 ולקצר מתוך כך את עינוי הצום. באמת לא נתייראתי מן הצום,
30 אלא כדי לתת למחשבה אחיזה בדבר המתקבל על הדעת אמרתי
31 כך, שלא יטרידוני בענייני אבל וחורבן. באה עלי שינה
32 ונתנמנמתי.

1 כשחזרתי משארית מחמדנו מן הכותל המערבי שנשתייר לנו מימי
2 קדם משני החורבנות הייתי עיף ולא היה בי כח עוד ללכת. ישבתי
3 במקום שישבתי לפוש קמעה.
4 בעוד שנתתי מנוח לרגלי לא ניתנה מנוחה לנפשי, כי המקום אשר
5 ישבתי שם חורבה של בית כנסת היתה, שהחריבוהו ערבים שנה
6 אחת קודם לכן.
7 וכדרך המחשבות שבאות מחמת ראייה, כלומר בעקבם של דברים
8 שהעינים מראות להן כך באו מחשבותי עלי בעקב הבית שישבתי
9 לפוש על ספו. כל זמן שהיה הבית קיים רגיל הייתי שם ובייחוד
10 בראש השנה וביום הכיפורים כדי לצרף תפילתי לתפילת ישראלים
11 שדבר לא היה להם עם חפצי העולם, רק בתורת ה' חפצם לעשות
12 נחת רוח ליוצרם, ואף אם כיוונו את מעשיהם לטובת נשמתם הרי
13 תכלית כוונתם היתה להחזיר את נשמתם לנותנה כשהיא טהורה,
14 פתאום באו שכניהם והחריבו את בית תפילתם, ועכשיו שחרב
15 הבית ספק אם נשתייר מהם כחצי מנין. שמיום שגלו ממקום
16 חיותם אינם מוצאים להם מקום בשום מקום והרי הם כלים ומתים.

53 אבל על שום מה רץ ולהיכן רץ לא ניתן לי לדעת. ננערתי ממקומי
 54 ועמדתי תוהה, שאדם שכמותי בדורות הללו זכה לראות בהקיץ
 55 את בחיר משוררי הקודש. מחמת התפעלות הלב לא באה שמחה
 56 בלבי. אבל הרגשת הענין מוחשית היתה כל כך עד שכל לשון של
 57 שמחה אינה עושה כאן כלום. ה' אלקים מה רב טובך, שהצעיר
 58 בעבדי עבדיך, ניתן לו לראות בהקיץ את ריבי אלעזר הקליר.
 59 העברתי ממני את כל הצרות. ואף את ביתי שהחריבוהו ערביים
 60 העברתי ממני כאילו מנוטל ומנושא אני מכל הצטרסות הגוף
 61 כגון בית וכו' והגבהתי עצמי ממקומי והלכתי בדרך שראיתי את
 62 ריבי אלעזר הקליר רץ. ואף אני רצתי. ואיש לא הפסיק אותי, שכל
 63 המקומות ריקים היו, משכלו היהודים משם לא באו אחרים
 64 במקומם שלא היתה דעת המחריבים אלא להחריב ולא לשבת שם.
 65 רצתי עד שראיתיו ולא הגעתיו, שהיה פוסע ועולה מפסג ויורד
 66 מכותל המערבי לשער השלשלת ומשער השלשלת להר ציון ומהר
 67 ציון לקבר דוד ומקבר דוד נשתלשל ויצא לצד אחר, ומשם
 68 למקומות שאנו מכירים ולמקומות שבעוונותינו שרבו נתכסו
 69 מעינינו. או אולי לא כיוונתי יפה את כל המקומות שעבר עליהם.
 70 וכשהגעתי קרוב קרוב אצלו נפתחה מערה אחת. נכנס למערה
 71 וננעלה המערה הוא בפנים ואני בחוץ.
 72 תליתי את עיני בפתח המערה, ולא הגבהתי עיני לשמים, שאם
 73 השמים נפתחים כדרכם בלילי תשעה באב עלולות העינים לתור

33 שנתי לא ארכה. עד שלא טעמתי טעם שינה ננערתי מקול
 34 פעמותיו של אדם שעבר עליי, אף על פי שלא היו לו מנעלים
 35 ברגליו ננערתי מקול רגליו.
 36 נטלתי עיני ונסתכלתי אחריו. זקן היה וספר היה בידו. רום קומתו
 37 כארז בלבנון ורגליו כצבי צדק וטליתו כפרוכת בעלת שתי פנים
 38 קרועה כנגד לבו. ואדרת שחורה עליו למטה מטליתו כמעטה
 39 אבל, וכתר כבוד בראשו כמשוררי דביר, ועל הכתר קומץ אפר.
 40 הבינותי דבר מתוך דבר, מחמת שהלילה ליל תשעה באב עטוי
 41 היה הזקן אבל והספר שבידו ספר קינות הוא. ודבר ששכחתי לספר
 42 תחילה אספר, הילוכו לא היה הילוך אלא ריצה, רץ היה כאדם
 43 שנחפז למקומו ומכניס כחו ברגליו לרוץ. והרי הדבר קצת קשה,
 44 אדם חשוב שכזה, מה ראה שהיה רץ ולהיכן היה רץ, ובייחוד מי
 45 היה זקן זה שאיני מכיר, והרי בקי אני בירושלים ומכיר את כל
 46 זקני ירושלים, מה זה שאיני מכיר אותו. ושמה תאמרו שאינו
 47 מירושלים, הרי ריצתו מעידה עליו שמכיר את שבילי ירושלים
 48 שהולך בחשיכה כבאורה וכל עקוב מישור לרגליו ואפילו אבנים
 49 שאנו מנגפים בהן את רגלינו עושות עצמן לפניו כטפיטין. מאחר
 50 שלא מצאתי אדם לשאול עליו אמרתי למחשבותי, החשו. מה
 51 שלא ניתן לדעת לא נדע.
 52 והחונן לאדם דעת נתן בי דעת לדעת מי הוא הזקן הזה.

94 לא ראיתיו אלא מאחוריו ולא מלפניו, אלא דיו לאדם שכמותי
 95 שזכה לראות את בחיר משוררי הקודש מאחוריו.
 96 הנחתי את המערה והלכתי בדרך שהולכין לכותל המערבי
 97 להתפלל ולומר קינות עם כל אבלי ציון וירושלים, שאבלתם לא
 98 נתנה להם לשכוב על משכבם והשכימו והלכו לקונן על החורבן.
 99 הלכתי אחריהם ואיני יודע היאך אירע שבא הפסק בינתיים
 100 ונמצאתי עומד פתאום יחידי. אם לפרש את הדבר כך יש לפרשו.
 101 מחמת שהבטתי לאחורי אם אני הולך בדרך הישרה ירדתי מן
 102 הדרך ולא הרגשתי, והלכו להם הזקנים למקום שהלכו ואני
 103 נותרתי לבדי במקום שנותרתי.
 104 עמדתי והבטתי לארבע רוחות השמים לראות את הדרך אשר אלך
 105 בה. לשעבר לא הייתי צריך לדקדק כל כך, כל חצר וכל שביל
 106 לפני מן החומה הוליכו לכותל המערבי. עכשיו שבתים וחצרות
 107 שהיו מיושבים ביהודים ניטלו מן היהודים, צריך כל אדם בישראל
 108 להיזהר הרבה שלא יביאוהו רגליו למקום סכנה. נטלתי עיני
 109 והבטתי לכאן ולכאן ולא מצאתי שכאן יפה מכאן, אדרבא כל
 110 מקום שביקשתי לילך לשם דומה היה לי שהוא צווח שהוא המקום
 111 שצריכין להיזהר ממנו. ומאחר שאי אפשר לעמוד במקום אחד,
 112 כל שכן שאין יודעים אם אף הוא אינו מקום סכנה פניתי למקום
 113 שפניתי.

74 אחר מראות השמים ועשוי הוא הלב לבקש מה שיבקש. בתוך כך
 75 יצא ריבי אלעזר הקליר מן המערה ונמצאת כל תוחלתי לשוא.
 76 מהולל שם ה' שנתן בי כח. השלטתי עצמי על לבבי ועל עיני,
 77 כאדם שהשליטו המקום על עצמו לפקוד על לבבו ועל עיניו.
 78 עמדתי לפני המערה ולא זזתי משם ולא נתתי שנה לעיני. ביקשו
 79 עיני לנמנם אמרתי להן הלוא לא תניחוני בשעה שכזו. ויותר לא
 80 אמרתי להן, שברב דברים מסיעים את הדעת ממה שבאים לבקש
 81 עליו. עוד זאת עשיתי חזרתי על פה על בית אלפא ביתין של ריבי
 82 אלעזר הקליר, שעשה לליל תשעה באב ודומה לי שנתגלו לי בהם
 83 דברים שלא נתגלו לאדם בעולם. ואל תתמה שאני מדבר עלי
 84 בלשון גבוהה שכזו, אלא אמשול לך משל. משל לבאר עמוקה
 85 שנפל לתוכה גביע הזהב של המלך, שהמלך שותה בו, ולא מצאו
 86 כל אנשי החיל את גביעו עד שהביאו תינוק בן כפר וכרכו חבל
 87 גס במתניו והורידוהו לתוך הבאר והעלה את גביעו של המלך,
 88 שהמלך שותה בו. וכך התגברתי על השינה ועמדתי עד שנצנצה
 89 החמה בראש הר הזיתים ונראתה בבואה של ירושלים ומתוך
 90 הבכואה נראו זקנים וזקנות ממשמשים ובאים בדרך לכותל
 91 המערבי.
 92 חשבתי בדעתי אלכה אף אני ואתפלל תפילה בזמנה, ולענין ריבי
 93 אלעזר הקליר דיו לאדם שכמותי שזכה פעם אחת לראותו. באמת

134 לחשתי ואמרתי, אמש ראיתי את רבינו שהיה רץ. השקיף עלי
 135 בענות צדקו וליבב אותי בעיניו ולא הסתיר ממני כל אשר רציתי
 136 לדעת והשיב לי בלשון שדיבר לבחוניו ואני לא נכסה לשונו ממני
 137 והבינותי כל ביטוי.
 138 מכל מקום אגיד את לשונו בלשון שאנו רגילים בו בשביל
 139 האומרים: אִיכָה זָנַחְתָּ בְּזַעְמָךָ לְזַלְזַל בְּיַד זְדִים זְבוּלָה וְלֹא זָכַרְתָּ
 140 חַתָּן חֲקֵי חוֹרֵב אֲשֶׁר חָקַקְתָּ לְחַמּוּלָיָהּ, פִּירוּשׁ הַיֶּאֱכָר עֲזַבְתָּ בְּכַעֲסְךָ
 141 בֵּית מִקְדָּשְׁךָ וְלֹא זָכַרְתָּ יוֹם שִׁקְרָאֵת יוֹם שִׁמְחָתוֹ, שִׁנְתָּת הַתּוֹרָה עַל
 142 הַר סִינַי לְיִשְׂרָאֵל. אִיכָה טָרַחְתָּ בְּטָרְחָךָ לְטָרוֹף בְּיַד זָרִים טְלָאִיָּהּ
 143 וְלֹא זָכַרְתָּ יְקָר יְדִידוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַחְדָּתָ לְיִוֵּדְעִיָּהּ. פִּירוּשׁ הַיֶּאֱכָר טִרַחַת
 144 בְּעֲצָמְךָ וּבְכַבּוֹדְךָ שִׁסְרַת אֶת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ צֵאן מִרְעִיתְךָ בְּיַד עוֹבְדֵי
 145 כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת לְטָרוֹף אוֹתָם וְלֹא זָכַרְתָּ זְכוֹת הַתּוֹרָה שִׁנְתָּת
 146 לְיִשְׂרָאֵל לְבָד.
 147 ובכן מעתיק אני את דבריו בלשון שאנו רגילים ובקירוב כך מענה
 148 לשונו: מה פלא שרצתי, הלא התחילו מסדרין אבריו של משיח
 149 ורצתי בספר הקינות שלי לחזק את עושי המלאכה.
 150 לאחר שהלך לו עמדתי והרהרתי, אם כן, טעות היתה בידי
 151 שאמרתי שאין רואים שום שינוי בעולמות, כאילו קץ ישועתנו
 152 עדיין רחוקה ממני. והרי מדברי בחיר משוררי הקודש אני שומע
 153 שכבר התחילו מסדרין איברי המשיח.

114 ואיני זוכר אם לימין אם לשמאל, ונמצאתי פתאום במקום שלא
 115 הייתי שם מעולם. אבל אומר אלמלא תשעה באב ראוי היה לכסות
 116 את כל הדרך בטפיטין של שיראים לא משום יופי המקום בלבד
 117 אלא משום הדבר שאירעני שם, שמצאתי את ריבי אלעזר הקליר
 118 שנית. באמת אומר כמעט שלא הכרתי אותו לפי שהיה מהלך
 119 בנחת עקב בצד גודל, כשושבין שחוזר מבית השמחה ומשום
 120 שטליתו שעליו שלימה היתה, לא קרועה כנגד לבו, כמו שראיתיה
 121 אמש, וכתר כבוד שבראשו מבהיק היה כאש המערכה, ועל כל
 122 כבוד – כבוד. דבר זה אי אפשר לפרשו, אבל לספר אני יכול שכך
 123 היה. ופניו של ריבי אלעזר הקליר כבעל שמחה שנכנס לבית
 124 השמחה. ואין זה סותר את דברי הראשונים שאמרתי תחילה
 125 כשושבין שחוזר מבית השמחה, שזה וזה היו בו. שיכול אדם לחזור
 126 מבית השמחה ופניו דומים למי שנכנס לבית השמחה. דבר זה
 127 אומר אני כנגד הדווקנים שיכולים לטעון כאן אמרת כך וכאן כך,
 128 לכך הכפלתי דברים לא לצורך הענין אבל לצורך הדיוק. עוד זאת
 129 צריך אני להוסיף, אמש ספר קינות היה בידו ובבוקר דומה עלי
 130 שלא היה ספר הקינות בידו, או אולי מחמת התפעלות הלב לא
 131 דקדקתי.
 132 הרכנתי את ראשי ולא הגבהתי את עיני להביט בו מפני הכבוד.
 133 אבל לעצור במלין לא יכולתי.